

Ühiskonnaõpetuse ainekava üldosa

Ainepädevuste kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt.

Aine õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla.

Lõiming teiste sotsiaalvaldkonna ainetega

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane

omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul.

Hindamine

Hindamise aluseks on ainekavas kirjeldatud õpitulemused. Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise poole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata. Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

II kooliastmes on hindamine mitteeristav (arvestatud/mittearvestatud) ja kokkuvõtvateks hinneteks on poolaasta hinded ja aastahinne. Positiivse poolaastahinde saamiseks peab olema tehtud vähemalt kolm arvestuslikku ülesannet. III kooliastmes on eristav hindamine (5-palli süsteemis, kus positiivsed hinded on 5, 4 ja 3).

Ühiskonnaõpetuse ainekava 6. klass

Õpitulemused	Õppesisu	Algtase/ teadmine	Kesktaase/rakendamine	Kõrgtaase/arutlemine
Identifitseerib ennast ühiskonna liikmena.	Ühiskond kui inimeste kooselu vorm.	Teab, mis on ühiskond.	Identifitseerib ennast ühiskonna liikmena.	Arutleb, mida ühiskonnaliikmetelt oodatakse.
Kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis.	Mina kui koolipere liige. Koolidemokraatia.	Teab, millised on õigused ja kohustused koolipere liikmena (kodukord).	Kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis.	Osaleb klassi ja kooli otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades.
Loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja toob näiteid enda võimaluste kohta osaleda nende lahendamises.	Mina kogukonna liikmena.	Teab, millised kodanikuühendused tegutsevad kodukohas.	Loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja toob näiteid enda võimaluste kohta osaleda nende lahendamises.	Leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena.
Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.	Riik.	Teab riigi tunnuseid, ülesandeid ja sümboleid.	Mõistab demokraatliku riigi tegutsemise aluseid.	Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.
Teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt.	Euroopa Liit ja teised rahvusvahelised organisatsioonid.	Teab rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub.	Teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt.	Selgitab, miks Eesti kuulub erinevatesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse.
Teab lapse õigusi ja kohustusi ning olulisemaid inimõigusi.	Inimõigused.	Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ning peavad seadusi täitma.	Teab lapse õigusi ja kohustusi ning olulisemaid inimõigusi.	Selgitab inimõiguste olulisust ja austab neid.

Teab, et autoriõigused on kaitstud ja autorile tuleb viidata.	Inimene vajab teavet.	Teab erinevaid teabeallikaid.	Teab, et autoriõigused on kaitstud ja autorile tuleb viidata.	Oskab hinnata allikate usaldusväärsust, kasutab viitamist nõuetekohaselt.
Eristab fakti arvamusest, toob näiteid.	Meedia.	Teab erinevaid meedia vahendeid.	Eristab fakti arvamusest, toob näiteid.	Leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot.
Selgitab, kuidas end internetiohtude eest kaitsta.	Sotsiaalmeedia, küberturvalisus.	Teab, millised riskid kaasnevad interneti kasutamisega.	Selgitab, kuidas end internetiohtude eest kaitsta.	Kasutab turvaliselt internetti, sealhulgas dokumente ja pangakaarti.
Mõistab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga ning toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest.	Erinevad rahvused ja usundid.	Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga ning iga inimene on kultuurikandja.	Mõistab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga ning toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest.	Saab aru, kui kedagi diskrimineeritakse erinevuste pärast ja oskab leida abi.
Toob näiteid seaduslikest rahateenimise võimalustest.	Majandus.	Teab, millega majandus tegeleb.	Toob näiteid seaduslikest rahateenimise võimalustest.	Oskab nimetada erinevaid elukutseid ja ettevõtteid.
Oskab oma raha ja aega planeerida, toob näiteid säästmisvõimalustest igapäevaelus.	Teadlik tarbija.	Teab soovide, vajaduste ja võimaluste erinevusi.	Oskab oma raha ja aega planeerida, toob näiteid säästmisvõimalustest igapäevaelus.	Koostab isikliku eelarve ning järgib seda.

Ühiskonnaõpetuse ainekava 9. klass

Õpitulemused	Õppesisu	Algtase/ teadmine	Kesktaase/rakendamine	Kõrgtaase/arutlemine
Teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril. Toob näiteid nende tegevusest ja koostööst.	Ühiskonna sektorid ja valdkonnad.	Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond.	Teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril. Toob näiteid nende tegevusest ja koostööst.	Arutleb, millised on üksikisiku võimalused osaleda erinevate sektorite ja valdkondade tegevustes.
Mõistab, et väärtused kujundavad ühiskonda, toob näiteid.	Ühiskonna väärtused.	Teab, millised on Eesti ühiskonna väärtused.	Mõistab, et väärtused kujundavad ühiskonda, toob näiteid.	Määratleb ja tunnetab end kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena.
Tunneb ühiskonna sotsiaalset struktuuri, rahvastiku jaotust sünnipärase ja omandatud tunnuste alusel.	Ühiskonna koosseis.	Teab, miks riigil on vaja teada rahvastiku koosseisu.	Tunneb ühiskonna sotsiaalset struktuuri, rahvastiku jaotust sünnipärase ja omandatud tunnuste alusel.	Arutleb Eesti ühiskonna probleemide üle tulenevalt rahvastiku koosseisust.
Oskab näha erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käituda sallivana. Selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit.	Ühiskonna mitmekesisus.	Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade erinevusi ja aktsepteerib neid.	Oskab näha erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käituda sallivana. Selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit.	Oskab analüüsida mitmekesisuse häid külgi ja probleeme.
Teab ajakirjanduse rolli ühiskonnas. Arvestab autoriõigustega. Oskab allikatest leida vajalikku infot.	Kommunikatsioon ühiskonnas.	Teab, mis on meedia ning selle ülesanded ja vahendid.	Teab ajakirjanduse rolli ühiskonnas. Arvestab autoriõigustega. Oskab allikatest leida vajalikku infot.	Hindab infoallikaid kriitiliselt, kujundades suhtumise meedias avaldatusse.

Tunneb demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevusi. Oskab toimida demokraatia põhimõtteid arvestades.	Demokraatia.	Teab, mis on demokraatia, tunneb selle erinevaid vorme ning põhimõtteid.	Tunneb demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevusi. Oskab toimida demokraatia põhimõtteid arvestades.	Märkab ohtu demokraatiale oma ümbruskonnas ja ühiskonnas, on valmis sellele vastu astuma.
Teab, mis on riik ning selle ülesanded, tunnused, sümbolid, ainuõigused, lipupäevad.	Riik.	Teab, mis on riik ning selle ülesandeid, tunnuseid, sümboleid, ainuõigusi, lipupäevi.	Tunneb erinevaid riigivorme, teab Eesti riigivormi.	Oskab välja tuua Eesti riigi puudused ja tugevused ning tuua näiteid.
Teab erinevaid õigusakte, miks on vaja seadusi, miks ja kuidas seadusi muuta. Tunneb Eesti riigi põhiseadust, oskab sealt leida vajalikku infot.	Sotsiaalsed normid. Põhiseadus.	Teab, mis on õigusriik ning erinevaid õigusakte. Teab, et põhiseadus on kõrgeim õigusakt.	Teab erinevaid õigusakte, miks on vaja seadusi, miks ja kuidas seadusi muuta. Tunneb Eesti riigi põhiseadust, oskab sealt leida vajalikku infot.	Oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti ning järgib seadusi.
Selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet.	Võimude lahusus ja tasakaal. Põhiseaduslikud institutsioonid.	Teab, mida tähendab võimude lahusus ja tasakaalustatus.	Teab Eesti põhiseaduslikke institutsioone, oskab põhiseaduse abil nimetada nende põhiülesandeid.	Oskab seletada, mida tähendab, et Eesti on parlamentaarne demokraatlik vabariik.
Tunneb demokraatliku valitsemise põhijooni, valimiste põhimõtteid, kellel on hääle- ja kandideerimisõigus.	Demokraatlik valitsemine. Valimised.	Teab, miks ja kuidas korraldatakse valimisi.	Tunneb demokraatliku valitsemise põhijooni, valimiste põhimõtteid, kellel on hääle- ja kandideerimisõigus.	Analüüsib viimaste valimiste tulemusi meediakajastuste põhjal.
Tunneb oma piirkonna esindajaid. Teab mõisteid	Riigikogu.	Teab riigikogu juhtimist ja põhiülesandeid.	Tunneb oma piirkonna esindajaid. Teab mõisteid	Analüüsib riigikogu tegevust kodulehe abil.

alaline komisjon, fraktsioon, koalitsioon, opositsioon.			alaline komisjon, fraktsioon, koalitsioon, opositsioon.	
Tunneb Eesti presidente. Oskab hinnata presidendile vajalikke oskusi-omadusi.	Vabariigi President.	Teab presidendi põhiülesandeid, kuidas saab ametisse.	Tunneb Eesti presidente. Oskab hinnata presidendile vajalikke oskusi-omadusi.	Analüüsib presidendi tegevust kodulehe abil.
Tunneb mõisteid ministeerium, minister, kantsler. Oskab leida vajalikku infot ministeeriumide kodulehtedelt.	Vabariigi Valitsus	Teab valitsuse kui täidesaatva võimu põhiülesandeid, juhtimist, moodustamise ja toimimise aluseid.	Tunneb mõisteid ministeerium, minister, kantsler. Oskab leida vajalikku infot ministeeriumide kodulehtedelt.	Saab aru, millega tegelevad erinevad ministeeriumid, teab mõningaid ministreid.
Teab kohaliku omavalitsuse ülesandeid, juhtimisstruktuuri.	Kohalikud omavalitsused.	Tunneb Eesti maakondi kaardil ja nende keskusi.	Teab kohaliku omavalitsuse ülesandeid, juhtimisstruktuuri.	Teab Viljandi omavalitsusjuhte, oskab leida infot Viljandi linna kodulehelt.
Tunneb Eesti kohtusüsteemi ning sellega seotud mõisteid (kaasus, advokaat, prokurör, apellatsioon kohtunik).	Eesti kohtusüsteem. Õiguskaitse ja kohus.	Teab, mis on õigusriik ja kohtu tegevuse põhimõtted.	Tunneb Eesti kohtusüsteemi ning sellega seotud mõisteid (kaasus, advokaat, prokurör, apellatsioon kohtunik).	Arutleb, miks peaks vältima kohtusse sattumist.
Teab, kes korraldab riigi- ja korrakaitset. Omab ülevaadet politsei- ja piirivalve ning kaitseväge tegevusest.	Riigikaitse ja korrakaitse.	Teab, kes korraldab riigi- ja korrakaitset. Oskab leida infot kodulehtedelt.	Omab ülevaadet politsei- ja piirivalve ning kaitseväge tegevusest.	Arutleb riigikaitse vajalikkuse ja kulutuste üle.

Teab erinevaid erakondi ja nende tegutsemise aluseid. Oskab seletada vabatahtliku tegevuse tunnuseid.	Kodanikuühiskonna olemus ja toimimine.	Teab kodanikuühiskonna olemust ja kodanikuühenduste ning kodanikuosaluse vorme.	Teab erinevaid erakondi ja nende tegutsemise aluseid. Oskab seletada vabatahtliku tegevuse tunnuseid.	Oskab leida noorte võimalusi osaleda ühiskonnaelus (õpilasesindus, noortevolikogu). Teab vabatahtliku tegevuse võimalusi.
Teab inimõiguste põhiliike, kirjeldab põhiõigusi. Mõistab, miks on vaja kodakondsust.	Inimõigused. Kodakondsus ja selle saamise võimalused.	Teab, mis on inimõigused, oskab leida infot inimõiguste-alastest dokumentidest.	Toob näiteid õigustest ja kohustustest koolis, peres ja ühiskonnas.	Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost.
Kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist.	Majandussüsteemid. Turumajanduse põhijooned.	Teab majanduse toimimise põhijooni, oskab nimetada erinevaid majandussüsteeme.	Kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist.	Teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, toob näiteid selle võimalustest.
Teab riigi rolli majanduses, tunneb majanduse reguleerimise eesmärgi ja vahendeid.	Riigi roll majanduses.	Teab riigi rolli majanduses, tunneb majanduse reguleerimise eesmärgi ja vahendeid.	Eristab riigi sekkumise sotsiaalseid ja majanduslikke motive ja vahendeid.	Arutleb riigieelarve tulude ja kulude üle.
Oskab analüüsida enda toimetuleku võimalusi.	Jõukus ja toimetulek.	Teab toimetulekuressursse ja oskab neid kirjeldada.	Oskab analüüsida enda toimetuleku võimalusi.	Oskab teadmisi kasutada juhtumite lahendamise kaudu.
Oskab analüüsida elukutse valiku kriteeriume, leida infot töötukassa kodulehelt.	Tööturg ja töösuhted.	Teab mõisteid: tööturg, tööandja, töövõtja, tööleping, tööhõive, töötukassa.	Oskab analüüsida elukutse valiku kriteeriume, leida infot töötukassa kodulehelt.	Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana, kavandab edasist haridusteed.

Teab maksustamise eesmäärke ja põhimõtteid, maksude liike.	Maksud ja riigieelarve.	Teab, mis on riigieelarve ning selle kulude ja tulude valdkondi.	Teab maksustamise eesmäärke ja põhimõtteid, maksude liike.	Mõistab, miks on vaja makse maksta (ka eetilistel põhjustel).
Oskab koostada isiklikku eelarvet, säästlikult tarbida, seletada tarbimise mõju keskkonnale.	Tarbimiskäitumine.	Teab enda kui tarbija õigusi ja kohustusi.	Oskab koostada isiklikku eelarvet, säästlikult tarbida, seletada tarbimise mõju keskkonnale.	Analüüsib näidete põhjal inimeste tarbimisharjumusi, selgitab liigtarbimise mõju.
Oskab iseloomustada organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ning näha sellest kasu riigile.	Eesti Euroopa Liidus ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides.	Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja suhetega. Oskab leida infot EL portaalist.	Oskab iseloomustada organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ning näha sellest kasu riigile.	Oskab argumenteerida EL tugevuste ja nõrkuste üle ning Eesti kuulumise häid ja halbu külgi.